

12. Mayer, J.D. and Salovey, P. (1995) Emotional intelligence, the construction and regulation of feelings. *Applied and Preventive Psychology*. VOL. 4, PP. 197–208.

Hozhelnik I. The phenomenon of emotional intelligence in the activity of a future music teacher

The article reveals the concept, essence and significance of emotional intelligence in various spheres of life. Today, an increasing interest in the study of the phenomenon of emotional intelligence is observed not only in psychology, but also in philosophy, business, medicine and management. Particular attention is paid to the significance of the phenomenon of emotional intelligence in music pedagogy, the concept, content and functions of the emotional intelligence of the future music teacher, as well as the peculiarities of its manifestation due to the specifics of this professional activity are defined; the phenomenon of emotional intelligence of the future music teacher is highlighted.

The relevance of the study is due to theoretical considerations related to the definition of personal properties on which the success of the future music teacher's life is based.

The emotional intelligence of the future music teacher is considered as a structural phenomenon, the mental components of which allow to understand one's emotions and the emotions of others, to realize and manage them. The analysis of scientific research on the problem of emotional intelligence confirms the ambiguity of theoretical approaches to its study. In modern psychological and pedagogical studies, the main focus of researchers' attention is on understanding the essence of this phenomenon and identifying its structural components. The importance of developed emotional intelligence in the activities of a music teacher is determined by a wide range of the following functions: eureka (cognition, generalization); regulatory (emotion management); adaptive (effective interaction with others); motivational (motivation to succeed); reflective and corrective (deepening into one's own inner world, introspection).

Summarizing the existing theoretical foundations of this problem, we can conclude that the concept of "emotional intelligence" is the ability of a person to realize his or her own emotions and manage them in order to effectively solve tasks. A person who has a high level of emotional intelligence has a pronounced ability to understand their own emotions and the emotions of other people, they have the ability to manage the emotional sphere, which leads to their higher adaptability and efficiency in communication and interaction. Such people are more responsible in decision-making and more successful in life.

Key words: *emotional intelligence, emotional and intellectual activity, intrapersonal intelligence, cognitive abilities, identification, self-understanding, communication potential, adaptive abilities, anti-stress potential.*

УДК 364.28

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.94.07>

Гончаренко О. В., Іонова І. М.

ЧОЛОВІКИ ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ: ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД

У статті схарактеризовано чоловіків як об'єкт соціальної роботи. Авторками зауважено, що проблема соціальної роботи з чоловіками є однією зі складних і мало розроблених в сучасній науковій думці. Практично немає спеціальних досліджень, присвячених особливостям соціальної роботи з чоловіками, вони переважно виключаються з можливих об'єктів соціальної роботи, їх життєві і соціальні проблеми не завжди стають об'єктом професійного впливу соціального працівника, хоча соціально-психологічна допомога їм часто просто необхідна. Причинами цього є замкнутість самих чоловіків, їх схильність до переживання проблеми всередині себе.

Акцентовано, що останніми роками уявлення науковців про чоловіків кардинально змінилися у зв'язку з трансформацією соціально-культурних практик, що зумовило зміну соціального статусу чоловіків і гендерно-рольових конструктів «маскулінності». Саме гендерний підхід до практичної соціальної роботи з різними групами населення дозволяє розглядати дані категорії чоловіків як потенційних клієнтів соціальних служб.

Авторками схарактеризовано гендерно обумовлені чинники соціально-психологічної вразливості чоловіків. Визначено, що чоловіки переживають стреси не тільки через шалений ритм сучасного життя, а й очікування щодо соціальних ролей і моделей поведінки, які покладаються на них суспільством. Зауважено, що прагнення чоловіків відповідати настановам маскулінності супроводжується психологічним тиском через надмірне навантаження роботою або неможливість забезпечити прийнятний рівень життя для родини. Констатовано, що невідповідність між очікуваннями та їх втіленням у реальному житті також часто призводить до негативних наслідків. Зокрема, через відчуття нереалізованості чоловіки можуть шукати інших шляхів підтвердження власної маскулінності, в тому числі через зловживання алкоголем, поширення ризикованих форм поведінки або вияви агресії.

Ключові слова: *соціальна робота, чоловіче населення, гендерний підхід, гендерні стереотипи, традиційні очікування, гендерно зумовлені проблеми.*

Вивчення проблеми соціально-психологічної підтримки чоловіків є відносно новою та актуальною сферою теорії і практики соціальної роботи, оскільки життєві і соціальні проблеми чоловіків не часто ставали об'єктом професійного впливу соціальних працівників. Очевидним є односторонній підхід, який характеризується недооцінкою чоловіків як об'єкту соціальної роботи і клієнтів соціальних служб. Вони виявляються начебто «виключеними» з цієї сфери. Причинами такого стану речей називають емоційну закритість самих чоловіків і схильність до переживання проблеми всередині себе.

Проте, трансформація соціально-культурних практик зумовила кардинальні зміни в уявленнях про чоловіків і гендерно-рольових конструктах маскулінності, що детермінувало підвищення наукового і практичного інтересу до чоловічих проблем. Актуалізація даного питання дозволила дослідникам продемонструвати, що чоловіки так само, як і жінки, мають гендерно специфічні соціальні проблеми, страждають на психічні захворювання та розлади, переживають стреси і гендерно-рольові конфлікти, які викликає сучасний ритм життя, – усе це позначається на їхньому стані здоров'я і рівні благополуччя [7].

Більше того, прихильники гендерного підходу і чоловічих студій, які критично проаналізували гендерні особливості традиційної чоловічої ролі, довели, що більшість соціальних та психоемоційних проблем сучасних чоловіків (зокрема, насильство, суїциди, нарко- та алкозалежність, ризикована поведінка, «чоловіча надсмертність» та ін.) зумовлені саме традиційними уявленнями про маскулінність. Автори наводять невтішні статистичні дані щодо зниження тривалості життя, погіршення показників фізичного й психічного здоров'я чоловіків, підвищення наркозалежності та алкоголізації, зростання рівня смертності через «неприродні» причини серед чоловічого населення різних вікових груп [5]. Зазначене свідчить про актуалізацію соціальної роботи з чоловіками і надання їм соціально-психологічної підтримки з урахуванням гендерного підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє пересвідчитися, що останніми роками в зарубіжному і вітчизняному науковому дискурсі спостерігається посилення уваги до чоловічих питань. Вивченням чоловіків і маскулінності у міждисциплінарному академічному полі займаються представники «чоловічих студій» Ш. Берд, М. Кауфман, М. Кімел, Р. Коннел, М. Месснер, Дж. Плек з Е. Томсоном та ін. Концептуальні засади трактування маскулінності розглядаються й вітчизняними авторами, зокрема Т. Бурейчак, М. Маєрчик з авторами, Т. Марценюк, Л. Северіна та ін. Традиційні гендерні норми чоловіків і гендерні стереотипи маскулінності аналізувалися Т. Говорун з О. Кікінежді, С. Оксамитною, М. Ткалич та ін. Проблеми чоловічого здоров'я піднімають у своїх публікаціях медики, зокрема Е. Лібанова з авторами та ін. Питання впровадження гендерного підходу до соціальної роботи порушуються Н. Байдюк, С. Гришак, Т. Семигіною, А. Ярошенко та ін. Специфіку соціальної роботи з чоловіками, яка базується на гендерному підході, вивчали О. Стрельник та ін.

Отже, незважаючи на соціальну затребуваність і практичну спрямованість, соціальна робота з чоловіками в нашій країні розвинена недостатньо. Це пов'язано з тим, що теоретико-методологічні дослідження в цьому напрямку розпочато тільки в останні десятиліття, тому на сьогодні немає однозначності у підходах до вивчення одного і того ж явища. З одного боку, проблема виникнення і розвитку криз у чоловіків пояснюється біологічними причинами, з іншого – економічними і соціокультурними змінами в сучасному суспільстві. Тому дана розвідка має на меті розглянути чоловіків як потенційний об'єкт соціальної роботи і схарактеризувати гендерно обумовлені чинники чоловічої соціально-психологічної вразливості.

Сьогодні в науці доволі широко використовується гендерний підхід до аналізу соціокультурних процесів та явищ, котрий дозволяє побачити, які ролі, норми, цінності, риси характеру приписує суспільство жінкам і чоловікам через системи соціалізації, поділ праці, культурні цінності та символи, щоб побудувати традиційну гендерну асиметрію та ієрархію влади. Теорія соціального конструювання гендеру і розуміння гендеру як стратифікаційної категорії знаходить своє застосування і в сучасній соціальній роботі [4].

З'явившись у західноєвропейських та північноамериканських країнах більше століття тому, соціальна робота ставить у центр уваги проблеми соціально вразливих і незахищених верств населення. Соціальні працівники як агенти суспільних змін вживають заходи з метою досягнення соціальної справедливості, звільнення залежних і пригноблених, захисту прав людини і протидії дискримінації тощо. Професійна соціальна робота сформувалася на основі гуманістичних і демократичних ідеалів, а етичний кодекс фахівців соціальної роботи заснований на принципах поваги до людської гідності, рівноправ'я і соціальної справедливості.

Разом з тим, варто зазначити, що соціальна робота як професійний вид діяльності постійно розвивається, трансформується під впливом соціально-політичних та економічних трансформацій. Наразі фахівці акцентують, що ті соціальні проблеми, з якими стикаються соціальні працівники – безробіття, бідність, залежності, інвалідність, самотність, насильство та інші – мають дискримінаційний підтекст. Можемо стверджувати, що більшість соціальних проблем містять практики виключення, в яких фактор статі відіграє істотну роль, адже статева приналежність, яка тісно переплетена з іншими стратифікаційними характеристиками людини (вік, раса, етнічність, соціальне та економічне становище), здатна підсилювати соціальну несправедливість.

Утім, незважаючи на зазначені принципи соціальної роботи, законотворці, чиновники і соціальні працівники орієнтуються у своїй практичній діяльності не на принципи рівноправ'я між чоловіками і жінками, а на гендерні стереотипи. На жаль, досі з'являються законодавчі документи, зміст яких відверто демонструє гендерний дисбаланс, а сама практика соціально-психологічної допомоги тільки підсилює гендерну асиметрію і нерівність між статями. Приміром, у вітчизняній системі соціальної допомоги спостерігається недооцінювання батьківської ролі чоловіків, через що допомогу на дітей отримують переважно матері. Гендерний дисбаланс прослідковується також і в назвах самих соціальних установ та організацій (наприклад, «Центр матері і дитини», «Школа для молодих / майбутніх матерів», «Кризовий центр для жінок з дітьми» та ін.).

Прочитавши таку назву, чоловік навряд чи звернеться до фахівців цих організацій за консультацією, а тим більше не наважиться попросити про допомогу.

Отже, є очевидним, що чоловіки у переважній своїй більшості виключаються з можливих об'єктів соціальної роботи, хоча соціально-психологічна допомога їм часто вкрай необхідна. Зокрема, це можуть бути: чоловіки, які переживають розрив відносин через розлучення; чоловіки, які повернулися з місць бойових дій і переживають посттравматичний синдром; чоловіки, які зазнали насильства або демонструють агресивну поведінку щодо власних дружин чи подруг; чоловіки, які втратили роботу; чоловіки, які переживають життєві кризи; чоловіки, які самотужки виховують дитину / дітей; чоловіки з алко- і наркозалежністю; чоловіки, схильні до правопорушень і кримінальної діяльності та ін.

На думку авторів (Т. Бурейчак, М. Маєрчик з авторами, Т. Марценюк та ін.), більшість чоловічих проблем (зокрема, високий рівень суїцидів й алкоголізму, насильство над жінками, зниження тривалості життя та ін.) беруть свій початок з традиційних уявлень самих чоловіків про маскуліність. Соціальні очікування та настанови щодо рис характеру і способу життя чоловіків визначають загальноприйняті норми чоловічої поведінки, які не завжди є сприятливими для їхнього соціального добробуту та якості життя. У багатьох традиційних (патріархальних) суспільствах характеристиками маскуліності виступають сила, сміливість, амбітність, самодостатність, авторитетність, лідерство чоловіка, який здатен раціонально (на протиположність ірраціональному, чутливим, емоційним і пасивним жінкам) контролювати власні емоції. Не помічати біль, працювати без відпочинку, не дотримуватися правил гігієни, не жалітися, не звертатися до лікарів через «дрібниці» – ці девізи закладаються у свідомість багатьох хлопчиків ще у ранньому віці. Ідеал «справжнього чоловіка», «супермена» вимагає від чоловіків такої поведінки, котра не просто виснажує сили їхнього організму або забирає здоров'я; іноді стає причиною високого рівня смертності серед чоловічого населення [3].

Проте, з появою гендерних досліджень загалом і чоловічих студій зокрема стереотипні уявлення про традиційні чоловічі ролі критикуються багатьма авторами, які вважають, що вони не тільки «спотворюють реальну картину щодо соціальних ролей сучасних чоловіків, але й обмежують і стримують розвиток представників чоловічої статі» [6]. Адже в умовах динамічного сучасного світу процес гендерної соціалізації представників чоловічої статі характеризується досить великою варіативністю соціальних ролей і видів діяльності. Така різноманітність соціального життя сучасних чоловіків усе частіше вступає у протиріччя з традиційними гендерними нормами, які історично їм пропонуються. Йдеться про те, що традиційні гендерні норми і стереотипи вже мало відповідають реальній дійсності, через що самоствердитися сучасним чоловікам у професійній і сімейній сферах стає все складніше. Зокрема, зайнятість жінок у виробничій сфері, їх фінансова незалежність і професійна успішність зумовили виникнення домогосподарств з двома джерелами доходів, що суттєво підірвало позиції чоловіків як єдиних сімейних «годувальників» та послабила їх владу в родині.

Отже, усталена гендерна роль пропонує сучасним чоловікам не лише набір традиційних характеристик (домінування в усіх сферах життя, прагнення до лідерства і влади, успішність і статусність), але й детермінує фізичні та емоційні перенавантаження, робить вразливими до стресів, спричиняє рольові конфлікти і проблеми зі здоров'ям тощо. Переживання чоловіками складної життєвої ситуації є гендерно забарвленим. Біологічні і соціальні фактори, які нашаровуються, призводять до статистично кричущих показників у тривалості життя чоловіків, їхнього місця на ринку зайнятості, визначають різноманітні варіації сімейного життя та етапів життєвого шляху.

Звернення до наукової літератури з досліджуваного питання [2; 5; 6; 7] дозволяє стверджувати, що чоловіки стикаються з такими проблемами:

- проблеми зі здоров'ям (зокрема, в результаті таких зовнішніх впливів, як нещасні випадки, отримання виробничих травм і травмування через дорожньо-транспортні пригоди, участь у бійках та ін.);
- менша тривалість життя порівняно з жінками (приміром, середній показник тривалості життя у чоловіків становить 63 роки на протиположність 74 рокам у жінок; особливо часто чоловіки помирають у працездатному віці 25–29 і 40–44 років);
- проблеми із зайнятістю у трудовій сфері (через поширені стереотипні уявлення про такі невід'ємні атрибути чоловічого життєвого успіху, як престижна робота, висока заробітна плата, кар'єрне зростання, самореалізація у професії, чоловіки часто відчувають пригнічення через брак роботи або малі заробітки);
- соціальні ролі чоловіків традиційно пов'язують з діяльністю у професійній сфері, що зумовлюють необхідність вияву активності на ринку зайнятості та покладають відповідальність за матеріальне забезпечення дружин з дітьми;
- максимальна відповідальність чоловіків за матеріальне забезпечення сім'ї, зумовлене надмірним психологічним тиском як з боку самої родини, так і з боку суспільства (це призводить до психоемоційних розладів у чоловіків, що призводить до сімейного насильства);
- проблеми надмірної навантаженості на роботі або роботи у важких умовах, що може супроводжуватися психоемоційними розладами через відчуття професійної нереалізованості;
- проблеми понаднормової роботи через вимоги до займаної посади, бажання професійного зростання, необхідність утримувати високий рівень життя родини або потреба у додаткових заробітках;

– стреси через високу конкуренцію на ринку праці, що стають підґрунтям для різноманітних психічних та емоційних розладів, раптових спалахів гніву, відчуття пригнічення, виникнення депресій, втрати концентрації уваги, появи проблем зі сном та ін.;

– схвалення ризикованої поведінки і зловживання алкоголем у чоловічому середовищі (приміром, кожен п'ятий чоловік зізнався, що брав участь у бійці у стані алкогольного сп'яніння, або зазнавали травмувань через зловживання алкогольними напоями);

– брак часу на власних дітей через роботу або понаднормову зайнятість, що призводить до обмеження сімейної і батьківської ролі чоловіка роллю «годувальника», який задовольняє матеріальні потреби родини.

Дані соціологічних опитувань свідчать, що чоловіки мають більше проблем у ситуаціях власної невідповідності соціальному статусу та ідеалам маскулінності, потерпають від заниженої самооцінки, психоемоційної напруги, соціальних хвороб, мають проблеми у стосунках з дітьми. Н. Байдюк відмічає, що чоловіки зауважують і про проблему самотності батьківства та нестереотипної поведінки (н-д, зацікавленість жіночими хобі (вишивка), увага до власної зовнішності, ведення домашнього господарства тощо) [1].

Утім, чоловіки не звертаються до фахівців за допомогою, навіть якщо відчують себе нездоровими, розгубленими чи схвильованими. Справа в тому, що традиційне суспільство не схвалює таких емоційних виявів у представників «сильної статі», визнання ними своєї слабкості, що стає причиною для звернень до інших людей за підтримкою або допомогою. Навіть професійні соціальні працівники (серед яких, до речі, переважають жінки) часто спираються у своїх діях на стереотипні очікування щодо чоловіків як потенційного об'єкту соціальної роботи. Те, що є припустим для жінок (демонстрація почуттів, обговорення власних проблем, виявлення слабкості та емоцій), категорично є неприйнятним для чоловіків (він має тримати свої емоції і переживання при собі). Адже стереотипи маскулінності змальовують чоловіків як «мисливців», «годувальників», «захисників», таких, що прагнуть до досягнень у професійній сфері, лідерства і домінування, а значить спроможних справлятися з власними проблемами самотужки. Тому, на жаль, життєві і психологічні проблеми чоловіків не завжди стають об'єктом професійного впливу соціальних працівників.

Висновки. Таким чином, можемо підсумувати, що причини вразливості чоловіків є гендерно зумовленими і пов'язані з проблемами їх адаптації до соціальних змін, адже спричинені традиційними і консервативними за своїм змістом вимогами до маскулінності, що гальмують гнучке пристосування чоловіків до мінливого світу. Тому соціальна робота з чоловіками вимагає застосування гендерно чутливих соціальних технологій, які б враховували чоловічу психологію і ті стереотипи, які впливають на процес гендерної соціалізації чоловіків, чоловічий досвід і чоловічі стратегії, практики виживання. Соціальні працівники зобов'язані добре розумітися на питаннях гендерної рівності / нерівності з опорою на гендерно зумовлені проблеми чоловіків, щоб мати можливість запропонувати їм необхідні послуги, а також бути в змозі професійно допомогти їхнім дружинам і дітям.

Використана література:

1. Байдюк Н. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до впровадження гендерного підходу. *Актуальні проблеми сучасної соціології, соціальної роботи та професійної підготовки фахівців*: м-ли доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції / За ред. проф. І. В. Козубовської, проф. Ф. Ф. Шандора. Ужгород, 2016. С. 16–18.
2. Бурейчак Т. Погані часи для чоловіків? Соціологічні інтерпретації кризи маскулінності. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2011. № 1. С. 79–94.
3. Гончаренко О. В. Гендерний аналіз процесу соціалізації хлопчиків: закономірності, суперечності, труднощі, обмеження. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники В.Ільницький, А. Душний, І. Зиморя]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. № 23. Том 1. С. 137–142.
4. Гончаренко О. В. Фахова підготовка майбутніх соціальних працівників до гендерно чутливої соціальної роботи. *Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць*. Серія: Педагогічні науки / Державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Випуск 12 (41), 2020. С. 63–76.
5. Лібанова Е., Герасименко Г. та ін. Залучення чоловіків до збереження здоров'я в Україні: аналітичний звіт. Київ : Мінмолдспорт та UNFPA, 2006. 87 с.
6. Марценюк Т. «Захисники галактики»: влада і криза в чоловічому світі. URL : <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/triada-cholovichogo-nasilstva-134030.html>
7. Сучасне розуміння маскулінності: ставлення чоловіків до гендерних стереотипів і насильства щодо жінок. Київ, 2018. 128 с.

References:

1. Baidiuk N. V. (2016) Pidhotovka maibutnix sotsialnykh pedahohiv do vprovadzhennia hendernoho pidkходу [Preparation of future social pedagogues for the implementation of the gender approach]. *Aktualni problemy suchasnoi sotsiologii, sotsialnoi roboty ta profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv*: m-ly dopovidei ta povidomlen Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii / Za red. prof. I. V. Kozubovskoi, prof. F. F. Shandora. Uzhhorod, S. 16–18. [in Ukrainian]
2. Bureichak T. (2011) Pohani chasy dlia cholovikiv? Sotsiolohichni interpretatsii kryzy maskulinnosti [Bad times for men? Sociological interpretations of the crisis of masculinity]. *Sotsiolohiia: teoriia, metody, marketynh*. №1. S. 79–94. [in Ukrainian]
3. Honcharenko O. V. (2019) Hendernyi analiz protsesu sotsializatsii khlopchykiv: zakonimirnosti, superechnosti, trudnoshchi, obmezhenia [Gender analysis of the socialization process of boys: regularities, contradictions, difficulties, limitations]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho*

- pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka / [redaktery-uporiadnyky V.Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymoria]. Drohobych: Vydavnychiy dim «Helvetyka». Vyp. № 23. Tom 1. S. 137–142. [in Ukrainian]
4. Honcharenko O. V. (2020) Fakhova pidhotovka maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do henderno chutlyvoi sotsialnoi roboty [Professional training of future social workers for gender-sensitive social work]. *Visnyk pisliadyplomnoi osvity: zbirnyk naukovykh prats*. Seriya: Pedahohichni nauky / Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad «Universytet menedzhmentu osvity» NAPN Ukrainy. Vypusk 12 (41), 2020. S. 63–76. [in Ukrainian]
 5. Libanova E., Herasymenko H. ta in. (2006) Zaluchennia cholovikiv do zberezhenia zdorovia v Ukraini: analitychnyi zvit [Involvement of men in health care in Ukraine: analytical report]. Kyiv: Minmolodspor ta UNFPA, 2006. 87 s. [in Ukrainian]
 6. Martseniuk T. «Zakhysnyky halaktyky»: vlada i kryza v cholovichomu sviti ["Guardians of the Galaxy": power and crisis in a man's world]. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/triada-cholovichogo-nasilstva-134030.html> [in Ukrainian]
 7. Suchasne rozuminnia maskulinnosti: stavlennia cholovikiv do hendernykh stereotypiv i nasylstva shchodo zhinok [Modern understanding of masculinity: men's attitude to gender stereotypes and violence against women] (2018). Kyiv. 128 s. [in Ukrainian]

Honcharenko O., Ionova I. Men as objects of social work: generic approach

The article characterizes men as an object of social work. The authors noted that the problem of social work with men is one of the most complex and poorly developed in modern scientific thought. There are practically no special studies devoted to the specifics of social work with men. It is noted that men are mostly excluded from the possible objects of social work, and the life and social problems of men do not always become the object of professional influence of a social worker, although they often simply need social and psychological help. The reasons for this are the reclusiveness of men themselves, their tendency to experience problems within themselves.

It is emphasized that in recent years, the ideas of scientists about men have radically changed in connection with the transformation of socio-cultural practices, which led to a change in the social status of men and the gender-role constructs of "manhood" ("masculinity"). It is the gender approach to practical social work with different population groups that allows considering this category of men as potential clients of social services.

The authors characterized gender-based factors of social and psychological vulnerability of men. In particular, it has been determined that men experience stress not only because of the frantic pace of modern life, but also because of the expectations of social roles and behavior patterns that society places on them. It is noted that the desire of men to meet the guidelines of masculinity can be accompanied by psychological pressure due to excessive work load or the inability to provide an acceptable standard of living for the family.

It was established that the discrepancy between expectations and their implementation in real life also often leads to negative consequences. In particular, due to the feeling of unfulfillment, men may look for other ways of confirming their masculinity, including through alcohol abuse, the spread of risky behaviors or manifestations of aggression

Key words: social work, men, gender approach, men's studies, gender stereotypes, traditional expectations, gender-related problems.

УДК 612.1:796.01

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.94.08>

Гусарова А. М., Вдовенко Н. В., Россоха Г. В., Козак І. О., Шарафутдінова С. У.

ДІАГНОСТИКА ТА МОЖЛИВІ ПРИЧИНИ ЗАЛІЗОДЕФІЦИТНИХ СТАНІВ У КВАЛІФІКОВАНИХ СПОРТСМЕНОК

Значні фізичні навантаження збільшують інтенсивне використання енергетичних ресурсів, мінеральних речовин і вітамінів в організмі спортсмена, що може призводити до зниження працездатності, уповільнення відновлювальних і адаптаційних реакцій і навіть до серйозних порушень стану здоров'я. Найбільш розповсюдженими проблемами серед спортсменів, особливо жінок, є дефіцит заліза та залізодефіцитна анемія, які виникають під дією значних фізичних та психоемоційних навантажень. Для ефективного лікування та профілактики залізодефіцитних станів необхідно вчасно діагностувати їх та чітко розуміти можливі причини їх виникнення. Мета – дослідження деяких гематологічних та біохімічних показників крові у кваліфікованих спортсменок з метою виявлення залізодефіцитних станів та встановлення можливих причин, що призводять до дефіциту заліза. Методи. Задля вирішення поставлених у дослідженні завдань були використані наступні методи: аналіз й узагальнення даних сучасної науково-методичної літератури з проблеми залізодефіцитних станів у спортсменів, методи лабораторної діагностики (дослідження деяких показників «червоної крові» та обміну заліза) та методи математичної статистики. Були визначені наступні показники крові: кількість еритроцитів, концентрація гемоглобіну, феритину, рівень гематокриту та вміст заліза. Результати та висновки. У результаті дослідження кваліфікованих спортсменок виявлено, що у більшості спостерігалась передлатентна стадія дефіциту заліза. За допомогою аналізу спеціальної науково-методичної літератури в статті детально розглянуто і систематизовано основні причини виникнення залізодефіцитних станів у спортсменок. Своєчасне виявлення та попередження порушень метаболізму за допомогою способів профілактики та корекції дефіциту заліза в організмі спортсменок дозволить запобігти негативним наслідкам і тим самим зберегти їх здоров'я та працездатність.

Ключові слова: дефіцит заліза, залізодефіцитна анемія, спорт, жінки, працездатність, феритин.